

УДК 378.637.016:78

Гу Жань**СПЕЦИФІКА СТВОРЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА
У ПЕДАГОГІЧНОМУ ВНЗ ЯК ЗАСОБУ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ**

У статті розглядаються питання створення особистісно зорієнтованого навчально-розвивального етнокультурного середовища у педагогічному ВНЗ, в результаті взаємодії з яким у майбутнього вчителя музики формується готовність до продуктивної фахової діяльності, що ґрунтується на знанні сучасних освітніх технологій, розуміння власної індивідуальної сутності, створенні власного педагогічного іміджу.

Особистісно зорієнтований підхід висуває перед сучасними педагогічними ВНЗ вимогу змінити позицію викладача-інформатора як джерела знань, контролера на позицію фасилітатора, аніматора, тьютора; створення таких навчальних ситуацій, які б сприяли вільному розвою можливостей студентів шляхом активізації внутрішніх резервів; створення умов для розвитку моральної, соціально активної, професійно компетентної особистості, здатної до подальшого саморозвитку та самовиявлення.

Ключові слова: *фахова підготовка, навчальна діяльність, педагогічний імідж, професійна індивідуальність, етнокультурна педагогічна підтримка.*

Сучасний світ характеризується інтенсивним розвитком контактів між різними країнами. Збільшуються потоки молоді, що бажають отримати вищу освіту, з однієї країни в іншу. Підготовчі факультети є початковою ланкою в системі навчання іноземних фахівців в українських вищих закладах освіти.

Організація змісту фахової підготовки студентів та управління їхньою пізнавальною діяльністю – два найважливіших питання, вирішення яких призводить до успішної наукової організації навчально-виховного процесу на підготовчих факультетах для іноземних громадян. Проведений аналіз контингенту студентів, показує, що вони є представниками різних систем освіти. Рівень пізнавальної діяльності, набутий іноземними громадянами у себе на батьківщині, за багатьма параметрами не відповідає рівню знань випускників середніх шкіл України. Крім цього, спостерігаються значні розбіжності в методах навчання української та зарубіжної систем освіти.

В. Андрущенко наголошує, що “У зв’язку з тим, що кількість іноземних студентів в українських вузах з кожним роком зростає, Міністерством освіти та науки було поставлене завдання вирішення мовного питання” [1]. Подолання мовного бар’єру – не найважче. Куди складніше сприйняти і прийняти чужу культуру. Іноземному студенту доводиться ще входити у студентське середовище, вписуватися в основні норми міжнародного колективу, знаходити почуття академічної рівноправності, та ще й при цьому навчатися фаху. Враховуючи прояви націоналізму і расизму, які все ж зустрічаються у окремих представників титульного населення, бюрократичні зволікання при реєстрації, побутові проблеми, незвичний

клімат, то стає зрозумілим, що вони багаторазово посилюють труднощі іноземного студента.

Перехід від інформаційної, авторитарної до особистісно зорієнтованої освітньої парадигми вимагає створення умов для розвитку творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя музики. Нові соціально-політичні та економічні умови сучасної дійсності створюють основу для реформування всієї системи музично-педагогічної освіти, яка передбачає внесення певних змін у зміст навчально-виховного процесу ВЗО з використанням кращих надбань української педагогічної думки в галузі естетичного виховання (О. Духновича, К. Ушинського, С. Русової, В. Сухомлинського та ін).

На думку В. Філіпова, "Необхідно здійснювати управління процесами інтернаціоналізації та глобалізації академічного середовища, при чому робити це потрібно на всіх рівнях: глобальному, регіональному, національному та інституціональному [10].

Насамперед потрібно створити таку педагогічну атмосферу, яка б сприяла формуванню особистості, здатної до оцінювання власної діяльності, самостійного формування життєвої позиції, що ґрунтується на міцних моральних переконаннях, залучення студентів до розмаїтого світу мистецтва, формування ціннісного ставлення до нього; розвиток інтересів, здібностей, творчої індивідуальності студентів у вільний час. І. Бех наголошує, що "це вимагає нових підходів до діяльності педагога як провідного суб'єкта освітнього процесу" [4]. Педагог вже не може персоніфікувати собою нормативну освітню діяльність, а стає активним суб'єктом, який реалізує в педагогічній професії свій спосіб життєдіяльності, готовність визначати завдання, приймати відповідальність за їх вирішення, розширювати рамки професійної діяльності, забезпечувати гуманістичну спрямованість освітнього процесу та вийти на реалізацію особистісно зорієнтованого підходу у створення етнокультурного середовища педагогічного ВЗО.

Мета статті – визначити мету, завдання, основні принципи створення особистісно зорієнтованого етнокультурного середовища у педагогічному університеті як важливого чинника реалізації етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутнього вчителя музики.

Адаптацію китайських студентів до освітнього середовища вищих закладів освіти України ми розглядаємо як складний процес активного пристосування та розвитку їх особистості до нового соціокультурного середовища завдяки реалізації у вищому навчальному закладі сукупності умов, які забезпечать набуття та актуалізацію китайськими студентами базових елементів інокультури, навичок міжкультурної взаємодії та навчально-пізнавальної діяльності у вищій школі, що сприятиме їх успішному професійно-особистісному становленню та розвитку у новому соціальному оточенні.

Отже, для ВЗО України, які навчають іноземних студентів, актуальним залишаються проблеми:

– успішної соціокультурної адаптації іноземних студентів (знання мови, української культури, особливостей українського менталітету, подолання матеріальних та побутових проблем, забезпечення власної безпеки, вирішення психологічних проблем (непорозуміння з одногрупниками, непорозуміння з викладачами або керівництвом навчального закладу);

– створення особливого етнокультурного освітнього середовища, що являє собою складне поєднання матеріальних та духовних цінностей, які формують особливу освітню практику, цілісність, виражену в актуальних освітніх ситуаціях, в яких усі аспекти навчально-виховного процесу поєднувалися б із загальною толерантною атмосферою та особистою безпекою студентів. Створення етнокультурного освітнього простору є одним з визначальних факторів універсального середовища етнокультурної педагогічної підтримки особистості студента.

На думку Н. Рибки, “Поняття “єдиний освітній простір” включено в систему таких філософських і соціально-філософських категорій, як “простір і час” – “соціальний простір” і “соціальний час”, а створення єдиного освітнього простору, на підставі принципу “безперервності освіти”, є відповіддю на глобальні інституційні трансформації [7, с. 19].

В естетичному вихованні необхідно враховувати етнопсихологічні особливості студента та етнокультурне середовище. Етнокультурне середовище ми розуміємо як сукупність предметних та особистісних умов, а також відповідних уявлень та оцінювань, які складають “зону” засвоєного та прийнятого людиною соціокультурного досвіду. Його динаміка пов’язана як із соціальною орієнтацією, що зумовлює рухливість і варіативність естетичного оцінювання такого середовища в результаті різних видів діяльності, так і з особливостями переваг, потреб суб’єкта.

Ми сподіваємося створити такі умови підготовки студентів до інтеграції учнів у культуру інших народів, які б розвивали уміння й навички взаємодії з носіями різних культур; наповнення відповідним змістом шкільних підручників із цілепокладанням виховних пріоритетів на формування в учнів моральних, національних і громадянських цінностей; виховання в душі злагоди, толерантності, гуманного міжнаціонального спілкування, загальнолюдських цінностей.

У сучасних наукових дослідженнях виділяються різні атрибути (характеристики) освітнього середовища: культурна (Н. Крилова), культуротворча (А. Макареня), соціокультурна (Т. Складарова), інформаційна (Г. Серіков, В. Конєв) та інші функції. Це дозволяє з різних позицій досліджувати роль і вплив зовнішніх умов, чинників в різних сферах життя і діяльності людини.

Враховуючи, що становлення майбутнього вчителя музики здійснюється в процесі діяльності, де він задовольняє професійно-освітні потреби, набуває особистісно і професійно значущі знання, уміння, якості, вважаємо правомірним виокремлення характеристики етнокультурного освітнього середовища. В нашому дослідженні визначаємо дане поняття таким чином: *етнокультурне освітнє середовище ВЗО* є соціальним та

просторово-предметним оточенням суб'єкта освітнього процесу, сукупністю можливостей для задоволення його професійно-освітніх та художньо-творчих потреб. В той же час *етнокультурне освітнє середовище ВЗО* розуміємо як стан духовно-змістової атмосфери, насиченої міжособистісним обміном і спілкуванням педагогів та студентів, їхніх естетичних свідомостей, що динамічно розвиваються у процесі освоєння художньо-естетичної культури.

Серед *принципів*, відповідно до яких створюється дане середовище, назвемо: визначення студента як активного суб'єкта пізнання; його орієнтація на самоосвіту, саморозвиток; опора на суб'єктивний досвід студента, врахування індивідуальних психофізіологічних особливостей студента, його комунікативних здібностей; навчання в контексті майбутньої професійної діяльності.

Мета та завдання створення етнокультурного освітнього середовища ВЗО:

- сприяння входженню, інтеграції особистості в національну та світову культуру, її ідентифікація з іншими культурами;
- розуміння загального і особливого в традиціях, способі життя різних народів світу та регіону;
- формування толерантності особистості, гуманності відносно інокультури;
- забезпечення інтеркультурної комунікації, розвитку вмінь і навичок продуктивної взаємодії з носіями інших культур;
- залучення студента до культури за допомогою освіти;
- забезпечення самоорганізації, самореалізації особистості в контексті синергетичної парадигми;
- виховання поваги до рідної мови, культури, історії свого народу, формування національної самосвідомості;
- формування непримиренного ставлення до всіх форм прояву націоналізму і шовінізму;
- збагачення зовнішнього освітнього середовища та внутрішнього середовища особистості як фактор освіти і розвитку на основі емпатійних способів освоєння культури та мистецтва (тобто розвиток особистості студента, його естетичної свідомості);
- постійне спонукання до осмислення вражень у культурно-естетичному полі;
- розвиток здатності до естетичної рефлексії своїх переживань і оцінок;
- стимулювання культурно-естетичного становлення особистості студента, його ціннісних, духовних орієнтацій;
- розвиток художньої свідомості особистості, навичок і мотивів конкретної художньо-творчої діяльності в культурному творенні;
- культивування образно-емоційного, художньо-естетичного діалогу.

Педагогічна суть, специфіка етнокультурного освітнього середовища ВЗО визначається можливостями трансляції і творчого відтворення в ньому сукупності сполучених між собою мікросередовищ освоєння культури,

мистецтва. Етнокультурне освітнє середовище у педагогічному ВЗО включає в себе: створення атмосфери творчості та доброзичливості; можливість викладача гнучко і динамічно включати кожного суб'єкта навчального процесу в тематику заняття; надання студентіві можливості вибору індивідуальної траєкторії навчання; можливості працювати з матеріалом різного рівня складності; орієнтація на більш підготовлених суб'єктів навчання; знання та вміле використання індивідуальних особливостей учасників педагогічної взаємодії, результатів аналізу змісту суб'єктного досвіду особистості; заохочення художньо-творчої самостійності, ініціативи студентів незалежно від показників успішності; визнання за кожним права на помилку, але з обов'язковим аналізом її причин, визначенням шляхів її подолання; розроблення та використання індивідуальних програм, які моделюють дослідницьке мислення.

Висновки. Таким чином, цілеспрямована робота над створенням етнокультурного освітнього середовища у педагогічному ВЗО сприятиме впровадженню ідей особистісно зорієнтованої фахової підготовки майбутніх учителів музики:

- підніматиме рівень позитивної мотивації і особистої установки студента на розуміння необхідності оволодіння системою знань і вмінь з особистісно зорієнтованого навчання в школі;

- допоможе сформувати у студентів здатність прийняття різних культур і дбайливого до них відношення;

- сприятиме самовизначенню студентів через надання їм права вибору змісту підготовки з предметів психолого-педагогічного та мистецького блоків та способів їх засвоєння, а також свободі переходу на різні етапи навчання через введення модульно-рейтингової системи організації навчання;

- забезпечить гнучкість, варіативність, адаптивність і відкритість змісту і організаційних форм навчання по відношенню до індивідуальних особливостей студентів та умов підготовки шляхом вільного вибору студентами спецкурсів і спецсеминарів з мистецької, зокрема фольклорної, тематики;

- сприятиме насиченню педагогічних курсів методологічними, теоретичними, практичними положеннями особистісно зорієнтованої освіти;

- забезпечить різноплановість та пріоритет активних, перш за все, дослідницьких методів навчання;

- збагатить теоретичні курси циклу психолого-педагогічних та мистецьких дисциплін професійно значущими знаннями з особистісно зорієнтованого навчання;

- позааудиторна робота студентів по вивченню особливостей особистісно зорієнтованого навчання засобами педагогічної практики стане початком формування особистісного досвіду майбутнього вчителя;

- покладе основу науковим студентським дослідженням в галузі особистісно зорієнтованих художньо-педагогічних технологій навчання (рефератам, курсовим, дипломним, магістерським роботам);

– збагатить кожного учасника особистісно зорієнтованого навчально-виховного процесу в педагогічному університеті досвідом суб'єкт-суб'єктних відносин;

– сприятиме формуванню і розвитку особистісних (емпатія, захоплення, толерантність, повага до особистості) та професійних (організаторських, мобілізаційних та комунікативних) якостей майбутнього вчителя.

Особистісно зорієнтований підхід висуває перед сучасними педагогічними ВЗО вимогу змінити позицію викладача-інформатора як джерела знань, контролера на позицію фасилітатора, аніматора, тьютора; створення таких навчальних ситуацій, які б сприяли вільному розвою можливостей студентів шляхом активізації внутрішніх резервів; створення умов для розвитку моральної, соціально активної, професійно компетентної особистості, здатної до подальшого саморозвитку та самовиявлення.

Створення у ВЗО етнокультурного освітнього середовища сприятиме оптимізації системи етнокультурної педагогічної підтримки особистості майбутнього вчителя музики, що ґрунтується на стимулюванні, а не на примусі особистості, орієнтує на використання її внутрішніх резервів, сприяє адаптації до нових умов навчання, становленню активної позиції студента як суб'єкта власного розвитку, самовизначення, самоперетворення і самовдосконалення.

Використана література:

1. Андрущенко В. Світанок Європи. Проблема формування нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття. / В. П. Андрущенко – Київ, 2015.
2. Аношкина В. Л. Образование. Инновация. Будущее. (Методологические и социокультурные проблемы). / В. Л. Аношкина, С. В. Резванов. – Ростов-на-Дону : Изд-во РО ИПК и ПРО, 2001. – 176 с.
3. Бондаревская Е. В. Смыслы и стратегии личностно ориентированного воспитания // Педагогика. – 2001. – № 1. – С. 17-24.
4. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. – Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. – Київ : Либідь, 2003. – 280 с.
5. Євтух В. Б. Структура та характер взаємодії елементів сучасного українського етносу // Формування української нації: історія та інтерпретації. – Львів, 1995. – 314 с.
6. Попович Н. М. Професійно-особистісний досвід у структурі підготовки майбутнього вчителя музики : наук. монографія / Н. М. Попович. – Київ : НАКККіМ, 2013. – 360 с
7. Рибка Н. М. Єдиний освітній простір як інтегративна система: соціально-філософський аспект : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 "Соціальна філософія та філософія історії" / Рибка Наталія Миколаївна ; Одеський національний політехнічний університет. – Одеса, 2005. – 21 с.
8. Сегеда Н. А. Трансфесіоналізація викладача вищої школи / Н. А. Сегеда // Актуальні проблеми підготовки педагогічних кадрів до творчої професійної діяльності : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 13-14 квітня, 2010. – Мелітополь : МДПУ імені Б. Хмельницького. – С. 27-29.
9. Философский словарь / под ред. И. Т. Фролова. – 7-е изд., перераб. и доп. – Москва : Республика, 2001. – 719 с.
10. Филлипов В. Четыре ступени интернационализации: управление процессами интернационализации высшего образования на глобальном, региональном, национальном и институциональном уровне / В. Филлипов // Высшее образование сегодня. – 2010. – № 6. – С. 4-8.

References:

1. *Andrushchenko V.* Svitank Yevropy. Problema formuvannya novoho vchytelia dlia obiednanoi Yevropy KhKhI stolittia. / V. P. Andrushchenko – Kyiv, 2015.
2. *Anoshkina V. L.* Obrazovanie. Innovatsiya. Budushchee. (Metodologicheskie i sotsiokulturnye problemy). / V. L. Anoshkina, S. V. Rezvanov. – Rostov-na-Donu : Izd-vo RO IPK i PRO, 2001. – 176 s.
3. *Bondarevskaya Ye. V.* Smysly i strategii lichnostno orientirovannogo vospitaniya // Pedagogika. – 2001. – № 1. – S. 17-24.
4. *Bekh I. D.* Vykhovannya osobystosti : u 2 kn. – Kn. 1 : Osobystisno oriientovanyi pidkhd: teoretyko-tekhnolohichni zasady. – Kyiv : Lybid, 2003. – 280 s.
5. *Ievtukh V. B.* Struktura ta kharakter vzaiemodii elementiv suchasnoho ukrainskoho etnosu // Formuvannya ukrainskoi natsii: istoriia ta interpretatsii. – Lviv, 1995. – 314 s.
6. *Popovych N. M.* Profesiino-osobystisnyi dosvid u strukturi pidhotovky maibutnoho vchytelia muzyky : nauk. monohrafiia / N. M. Popovych. – Kyiv : NAKKKiM, 2013. – 360 s.
7. *Rybka N. M.* Yedyni osvittii prostir yak intehratyvna systema: sotsialno-filosofskyi aspekt : avtoref. dys. ... kand. filos. nauk : 09.00.03 “Sotsialna filosofiia ta filosofiia istorii” / Rybka Nataliia Mykolaivna ; Odeskiy natsionalnyi politekhnichnyi universytet. – Odesa, 2005. – 21 s.
8. *Seheda N. A.* Transfesiionalizatsiia vykladacha vyshchoi shkoly / N. A. Seheda // Aktualni problemy pidhotovky pedahohichnykh kadrov do tvorchoi profesiinoi diialnosti : materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii 13-14 kvitnia, 2010. – Melitopol : MDPU imeni B. Khmelnytskoho. – S. 27-29.
9. *Filosofskiy slovar* / pod red. I. T. Frolova. – 7-e izd., pererab. i dop. – Moskva : Respublika, 2001. – 719 s.
10. *Fillipov V.* Chetyre stupeni internatsionalizatsii: upravlenie protsessami internatsionalizatsii vysshego obrazovaniya na globalnom, regionalnom, natsionalnom i institutsionalnom urovne / V. Fillipov // Vysshee obrazovanie segodnya. – 2010. – № 6. – S. 4-8.

ГУ ЖАНЬ. Специфика создания этнокультурной среды в педагогическом вузе как средство интенсификации педагогической поддержки будущих учителей музыки.

В статье рассматриваются вопросы создания личностно-ориентированной образовательно-развивающей этнокультурной среды в педагогическом вузе, в результате взаимодействия с которой у будущего учителя музыки формируется готовность к продуктивной профессиональной деятельности, основывающейся на знании современных образовательных технологий, понимании им своей индивидуальной сущности, создании собственного педагогического имиджа.

Личностно сориентированный подход выдвигает перед современными педагогическими вузами требование изменить позицию преподавателя-информатора как источника знаний, контролера на позицию фасилитатора, аниматора, тьютора; создание таких учебных ситуаций, которые бы способствовали свободному развитию возможностей студентов путем активизации внутренних резервов; создание условий для развития моральной, социально активной, профессионально компетентной личности, способной к дальнейшему саморазвитию и самовыявлению.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, учебная деятельность, педагогический имидж, профессиональная индивидуальность, этнокультурная педагогическая поддержка.

GU ZHAN'. Specific of creation of ethno cultural environment in pedagogical education as a mean of intensification of pedagogical support of future music masters.

The article focuses on the problems of teaching staff training, the basis of which makes the principles of humanistic education and upbringing. One of the chief tasks is to create educational environment. The result of the environment must be teacher and pupil's interaction. Professional training must contribute to the teacher's understanding of his individual essence and the formation of his individual pedagogical conception.

The personality orientated approach pulls out a requirement to change position of teacher-informant as sources of knowledge, inspector on position of факультет, animator before modern pedagogical institutes of higher; creation of such educational situations which would assist free development of possibilities of students by activation of internal backlogs; conditioning is for

development of moral, socially active, professionally competent personality, apt at further development and exposure.

Keywords: *the professional education, the scientific activity, the professional ability, the professional individuality.*

УДК 378.796.071.4

Гуменюк С. В.

ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті здійснено розробку й обґрунтування педагогічної системи формування продуктивного педагогічного мислення майбутніх учителів фізичної культури. З'ясовано, що педагогічна система виступає єдиним комплексом взаємопов'язаних структурних компонентів, що гармонійно взаємодіють між собою, утворюючи цілісну єдність. Визначено структурні компоненти: цільовий, теоретико-методологічний, мотиваційний, організаційно-змістовий, процесуально-діяльнісний, діагностичний, результативний та педагогічні умови реалізації.

Педагогічна система виступає інтегративним утворенням, яке має властивості систем відкритого типу й пов'язує системні (внутрішні) і синергетичні (зовнішні) зв'язки взаємодії. Серед них слід відзначити наявність мети, цілісність, цілеспрямованість, динамічність, керованість, організованість, самоорганізованість, гнучкість, принциповість, мобільність, інтенсивність, альтернативність тощо.

Ключові слова: *система, педагогічна система, майбутні учителі фізичної культури, професійна підготовка, освітній процес.*

Провідною тенденцією сучасного суспільства є розвиток інноваційних процесів в освіті. Запровадження освітніх інновацій та педагогічних технологій, створення ринку освітніх послуг та його науково-методичного забезпечення, інтеграція вітчизняної освіти до європейського та світового освітніх просторів покладено в основу розробки критеріїв діяльності вищих навчальних закладів інноваційного типу держави в рамках Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті [7]. Зазначені положення націлюють працівників освіти та науковців на пошуки нових шляхів для реалізації освітніх, виховних і розвиваючих цілей закладів вищої освіти. Тому сучасні стандарти фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури, потребують нових теоретико-методичних підходів для формування педагогічного мислення у закладах вищої освіти, які дозволять їм органічно включитися в педагогічну роботу та розпочати практичне застосування професійних компетенцій у процесі педагогічної діяльності

Проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців досить широко висвітлені в психолого-педагогічних дослідженнях сучасних науковців з питань удосконалення системи професійної підготовки студентів